

Весна Сеничић

ОБЛОГЕ ОД РЕЧИ

Оливера Недељковић, *Постељица*,
Културни центар Новог Сада, 2015.

Књига *Постељица* Оливере Недељковић је збирка лирских записа, песама у прози. Дакле, реч је о максимално растегљивом и неформалном, хибридном жанру који аутору оставља потпуну слободу. Као и код слободног стиха, за доброг познаваоца моћи и немоћи језика, ова слобода носи немали ризик. Ако је форма безобална, садржај мора да буде суспрегнут, концизан и усредоточен. Свако ко се бави књижевношћу, читајући *Постељицу* увиђа прво да је Оливера Недељковић песникиња по вокацији и друго да јој ово нипошто није прва књига. Ово је књига особе која ужива у језичким нијасама. У мору песничких књига савремене продукције осећа се самодопадност, усиљено тражење новог и само новог израза који често звечи барокном новином, али задовољство песника што је нашао нову, тешку, реч, не преноси се на публику. Ова збирка завређује похвале због тога што је песнички занат подређен а не надређен теми: радости настанка живота.

Преношење најинтимнијих нијанси усхићености сопственим мајчинством веома је ретка књижевна тема. Потпуно је другачија рецпција теме о другом крају животног пута: о смрти. Најкомплекснија и естетски најуспелија књижевна остварења баве се човековим (не)прихватањем своје смртности. Од Гилгамешове потраге за травом бесмртности до данашњих дела човек чепрка по својој најболнијој рани и говори и пише онолико колико, како Киш каже, жив човек о смрти може знати. Дакле, смрт је легитимна тема, филозофска тема, смрт

физичка и смрт метафизичка, смрт јуначка и смрт кукавичка, смрт на време и смрт кад јој није време. Све аспекте смрти у безброј обличја писци од памтивека разобличују, али је се и даље боје. Тема зачећа и рађања јавља се само узред. У српској књижевности, као и на филму, оно мало примера тешко да има уметничко оправдање и боље би било да их нема. Жена која рађа приказана је понижавајуће, натуралистички, онечовечено, анимализована или је, што је такође лоше, стављена у контекст јуначког жртвовања и трпљења, што за домовину, што за породицу, што за-кога-још-треба.

Ово је другачија књига. Ово је књига о радости. У њој има и много зебње, стрепње, бриге, неспокоја, али то нису осећања које преовладавају. Радост, чиста, права, обична људска радост је тема ове књиге, радост доживљена рођењем детета. Али у њој нема мистификација, нема филозофије, нема здравственог билтена, нема социјалне карте, нема вајкања како је данас тешко запосленој мајци. Ово није књига „скинута” са блогова модерних мама које од свог мајчинства праве естраду. Ово је књига поезије.

Списатељица је много ризиковала пишући (објављујући) књигу лирских записа о заносу родитељства. Свесно и вешто се држећи стилског дисурса на свакој страници била је на граници да пређе границу пренаглашеног, сентименталног, па што не рећи и патетичног. Ево траженог одговора зашто је тема смрти заступљенија од теме настанка живота: смрти се може човек ругати (шта му друго преостаје), смрт је тема идеална за иронијска и сва остала преламања, а рођење је синоним највеће нежности и зато је о њему тешко говорити без пренаглашености. Нажалост, зато се о томе много говори, али мало пише.

Оливера Недељковић показује како пише мајка која се не боји разнежености. Она зна да „сваку причу може да препуни једна суза, било чија да је”. Зна да је претеривање смрт поезије и труди се да „не препуни” песме сентиментом. Ово је књига коју је могла да напише, у име толиких родитеља, аутентична песникиња, приказујући нам прекрасни спектар својих паперјасто тананих осећања. Њена полазна тачка јесте језик, а не говор („Из свега што стишава твој глас, разумела сам да језик и јесте језик тек кад не бива говор.”) Иво Андрић је рекао да је позив писца да „говори у име свих оних који нису умели или, оборени пре времена од живота-крвника, нису стигли да се изразе”. Оливера Недељковић је гласноговорник свих родитеља, који би, да знају, баш овако „превели” ону кнедлу у грлу која их затекне у породилишту и не могу да проговоре. Филтер кроз који она предочава осећања читаоцима толико је профињен да успорава читање и морамо кроз шуму речи да идемо полако како не бисмо прескочили неку од бројних метафоричних нијанси. А по метафорама се виде песнички гени

ауторкиних лектира: сузе су преслана сенка, ноћи су рубљене као пелене, детету превија облоге од речи, травка је травку подучавала како да врховима помилује потколенице...

Иако је реч о лирици, постоји наративни оквир омеђен пра-почетком, зачећем дететовим, трбухом („море које се мрешка у мени”), а потом читалац бива сведок узајамности детета које расте и мајке. Ауторка свакој нијанси осећања постави стварносну подлогу. Тако се слаже мозаик: о пет прстића на ултразвучном монитору, болном расту зубића, читању бајки пред спавање, скупљању играчака, играма у снегу, лечењу врућице, жврљању бојанке, али тај слој предметности губи се у главном слоју: мајчином доживљају дететовог откривања света. Дечак ће научити прозу живота, то мајка не доводи у питање, али ови записи су мајчин покушај да забележи откривање света из дечакове визуре, а како књига одмиче и дете расте, све више преовладавају дијалози мајке и дечака. Мајка све мање обликује текст из „ти” модуса, јер је дете овладало вештином језика, књига је превазишла потребу мајчиног посредовања између детета и околног света. На почетку почетка мајка је мајка – постељица у којој настаје нови живот, али о њему дете зна више од мајке, али не може никоме да пренесе то искуство о „постељници чији се зидови разлиставају као пупољак на јутарњем светлу”.

Многе реченице у *Постељници* одају стрепњу и страх за дете. Мајка жели „...нека још мало, бар још мало, верује у снег који није прљавобоо, и у себе самог, спокојног, баш као што су ове пахуље у свом ковитлацу.” Можда је ту упориште отклоне од патетике: како дечак расте добија све више директних савета о животу: „Најсигурнији заклон изградићеш од каменица које су хитнуте у твом правцу.” Зна да дете не сме да има колебљивог родитеља: „Морам се претварати да знам куда сам кренула, баш као и ова травка у расенутом снегу.” Посао родитеља је и да лаже да о свету зна више од малог детета: „И погледаш ли тада у моје лице, знаћеш: оно о чему ти непрестано читам, никада, заиста, никада нисам научила”.

Страх од живота лакше се подноси са осећањем Божје заштите и мајчине речи више пута прелазе у молитву: „Држи се снагом од које се стресам: шта ако будем слаба, шта, Мајчице преблага, ако не издржим тај стисак?” Зато је све што је производ стрепње за дететову будућност смештено под окриље анђела или је дете отелотворење анђела: „Кад устане, на снегу као на неисписаној крутој хартији, угледам оно што осмехом жели да ми каже: пред нама трепери један од анђела.”

Никада писца не треба да питамо за кога је писана књига. Аутор који о томе много размишља, губи аутентичност. Са овом књигом ствар је много јаснија. Идеални читаоци *Постељнице* су новопечени ро-

дитељи. Замишљама маму која је управо успавала дете, потом стала боса на најоштрији део лево коцке, скљокала се између корпе за веш и усисивача, са киселим флекама на мајици, рашчупаном косом, уморна као да је прешла Албанију, маму која нема појма ни шта се даје у биоскопу ни која су нова снижења у граду, маму која све то заборавља, седи и чита *Постељицу*. И срце јој буде пуно миља. А ваљало би ову књижицу подметнути и изможденим родитељима пубертетлија. Знаће зашто.